

Temanotat

**Nigeria: Bakgrunn for kvinners
migrasjon til Europa for å arbeide i
prostituasjon**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

Informasjonen som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

Female Nigerian migrants have been working in prostitution in Europe since the late 1980s, and in Norway since 2004. Like many other West Africans going to Europe, these women see better opportunities in European countries and explain their choice to migrate with a lack of opportunities in Nigeria. However, work opportunities are limited in Europe for female Nigerian irregular migrants, and many of these women work in prostitution. Benin City has evolved as a hub for the migration of Nigerian women to Europe where small, flexible networks of *madams* and *sponsors* finance and organise these women's travel to Europe, where the women are obliged to repay the sponsors' expenses (with considerable profit) through work in prostitution after arrival. While most women know ahead of leaving Nigeria that they are expected to work in prostitution abroad, many experience that their sponsors misinform them about the actual conditions they face in Europe.

SAMMENDRAG

Kvinnelige nigerianske migranter har arbeidet i prostitusjon i Europa siden seint på 1980-tallet, og i Norge siden 2004. Som mange andre vestafrikanere som reiser til Europa, ser disse kvinnene bedre muligheter i europeiske land, og forklarer migrasjonsvalget sitt med manglende muligheter i Nigeria. Imidlertid er det vanskelig å finne arbeid i Europa for kvinnelige migranter fra Nigeria uten regulert opphold, og mange av disse kvinnene arbeider i prostitusjon. Benin City har utviklet seg til å bli et nav for nigerianske kvinners migrasjon til Europa. Små, fleksible nettverk av *madammer* og *sponsorer* finansierer og organiserer disse kvinnenes reise til Europa, hvor kvinnene må tilbakebetale sponsorenes utlegg (med betydelig fortjeneste) gjennom prostitusjonsarbeid etter at de er framme. Selv om de fleste kvinnene vet før de forlater Nigeria at de forventes å arbeide i prostitusjon i utlandet, opplever mange at sponsorene har feilinformert dem om de reelle forholdene de møter i Europa.

INNHold

1. Innledning	6
1.1 Kildemateriale	6
2. Årsaker til migrasjon	7
2.1 Push-faktorer	7
2.2 Pull-faktorer	8
3. Kvinnenes bakgrunn	8
3.1 Geografisk og etnisk bakgrunn	8
3.1.1 <i>Hvorfor Benin City og Edo?</i>	9
3.2 Aldersgruppe	9
3.3 Kvinner med barn	9
3.4 Utdannelsesnivå og sosial klasse	10
4. Organisering av migrasjon fra Nigeria til Europa med formål arbeid i prostitusjon	10
4.1 Tilretteleggerøkonomien – Benin-modellen	11
4.1.1 <i>Bakteppe: nigeriansk organisert kriminalitet</i>	11
4.2 Oppgaver og tjenester	12
4.3 Aktører	13
4.3.1 <i>Madammer</i>	13
4.3.2 <i>Sponsorer</i>	14
4.3.3 <i>Ledere</i>	14
4.3.4 <i>Assistenten – kontrollører</i>	15
4.3.5 <i>Eksterne tjenestetilbydere</i>	15
5. Rekruttering	15
5.1.1 <i>Initiativet til migrasjonen</i>	15
5.1.2 <i>Kvinnenes kjennskap til hva slags arbeid de er ment å gjøre i Europa</i>	16
5.1.3 <i>Forholdet mellom kvinnene og bakpersonene</i>	18
5.1.3.1 <i>Kvinnenes syn på madammene</i>	18
5.2 Avtalebetingelser	19
5.2.1 <i>Forhandling om betingelser</i>	19
5.2.2 <i>Bruk av skriftlige gjeldsavtaler med pant i fast eiendom</i>	19
5.2.3 <i>Størrelse på gjeld</i>	19
5.3 Tvang	21
5.3.1 <i>Tvang fra bakpersoner</i>	21
5.3.2 <i>Tvang fra kvinnenes egne familier</i>	21
5.4 Underkommunikasjon av problematiske sider – manipulasjon	21
5.5 Religiøse forhold	22

5.5.1	<i>Rituelle eder</i>	23
5.5.2	<i>Bønneritualer i pinsekirker</i>	24
5.6	Benin-modellen utenfor Benin City	24
6.	Referanser	25

1. INNLEDNING

De første nigerianske kvinnene som arbeidet i prostitusjon i Norge, ble observert i Oslo i 2004, og norske utlendingsmyndigheter har behandlet søknader om opphold i Norge fra denne gruppa siden starten. I den forbindelse har UDI og UNE kontinuerlig bedt Landinfo om oppdatert informasjon om temaet, og vi har også fått slike forespørsler fra andre aktører på utlendingsfeltet og fra hjelpetiltak for kvinner i prostitusjon. Dette temanotatet er det første i en serie av tre hvor vi søker å sammenfatte relevant tilgjengelig informasjon til utlendingsforvaltningen. Dette første tar for seg bakgrunnsforhold i Nigeria og hvordan organiseringen av migrasjon med formål salg av seksuelle tjenester i Europa foregår. Det følges av to andre temanotater, *Nigeria: Kvinner som arbeider i prostitusjon i Europa* (som også omhandler veien fra Nigeria til Europa) og *Nigeria: Returforhold for kvinner som har arbeidet i prostitusjon i Europa* (Landinfo 2017a og 2017b).

En del av kvinnene som migrerer fra Nigeria til europeiske land og arbeider i prostitusjon, defineres juridisk som ofre for menneskehandel. For å omfatte hele gruppa, også personer som fra juridisk ståsted ikke er definert som ofre for menneskehandel, vil vi i dette notatet omtale dem som migranter, og bare bruke betegnelsen offer for menneskehandel der kilder gjør det, eller der sammenhengen fordrer det på annen måte.

1.1 KILDEmateriale

Kombinasjonen migrasjon og prostitusjon skaper kontrovers, noe som gjenspeiles i omtalen av disse fenomenene verden over (Molland 2012; Tyldum 2010; Zhang 2009). Dette ser vi også når det er nigerianske kvinner som migrerer til Europa og selger seksuelle tjenester, som står i fokus.

Det er skrevet mye om temaet, særlig om situasjonen kvinnene er i her i Europa, men også om forholdene de kommer fra – og eventuelt vender tilbake til – i Nigeria. Det er imidlertid en utfordring at en del av materialet som finnes er lite faglig solid. Mediedekningen er ofte sensasjonalistisk, og vitner gjennomgående om begrenset kjennskap til nigerianske forhold. En del av rapportmaterialet er ikke forskningsbasert, men derimot utarbeidet av aktivister som søker å påvirke hvordan statlige og lokale myndigheter i europeiske land skal forholde seg til prostitusjon generelt og nigerianske kvinner i prostitusjon konkret. Tidvis inneholder disse rapportene informasjon fra nigerianske kvinner aktivistene har hatt kontakt med, men det dreier seg ofte om selvrapportert informasjon om forhold i Nigeria som verken er forsøkt verifisert med andre kilder, eller vurdert opp mot generell informasjon om situasjonen i Nigeria. De som har utarbeidet disse rapportene, har sjelden annen kunnskap om Nigeria enn den de får fra informantene, eller faglig bakgrunn for å vurdere forhold i Nigeria. Til slutt er det også varierende kvalitet på rapporter, monografier og fagartikler skrevet av forskere.

På bakgrunn av dette har vi valgt å avgrense oss til den delen av det skriftlige kildematerialet som vi mener holder faglige mål. Særlig forskningen til sosialantropologene Sine Plambech, Stacey Vanderhurst, Irene Peano og Kristin Kastner er sentral, siden den bygger på langvarige feltarbeider blant nigerianske kvinnelige migranter. (En del av kildematerialet som er referert i andre skriftlige arbeider om forhold knyttet til nigerianske kvinner i prostitusjon i Europa, blir derfor

ikke referert i dette temanotatet.) Der det er stort overlapp mellom kildene, refererer vi ikke alle. Referanser til tallmateriale her bør ikke ses som mer enn indikasjoner på tendenser, siden utvalgene som er studert ofte er små, og det er tilnærmet umulig å finne ut om de er statistisk representative.

Det skriftlige kildematerialet er supplert med informasjon fra muntlige nigerianske kilder og kontakt med fagpersoner som kjenner nigerianske forhold godt.¹

Den historiske bakgrunnen for temaet er godt skildret hos andre kilder, og vi vil derfor ikke gå inn på den her (se Carling 2005, s. 26–28; Peano 2013b, s. 124–127; Plambech 2014, s. 34–37; Vanderhurst 2014, s. 9–16).

2. ÅRSAKER TIL MIGRASJON

2.1 PUSH-FAKTORER

Forskere trekker fram flere årsaker til at nigerianske kvinner migrerer til Europa:

- Fattigdom, undersysselsetting og generelt dårlige framtidsutsikter i Nigeria (Kastner 2010, s. 21; Plambech 2014, s. 49, 54, 193), markante endringer til det verre i familiens livssituasjon (Plambech 2014, s. 113–114, 193)
- Eksempelet fra vellykkede kvinnelige migranter som vender hjem med bedre økonomi, noe som bedrer familiens situasjon (Okonofua et al. 2004, s. 1322;² Plambech 2014, s. 41, 143), men også innebærer større autonomi for kvinner når de vender hjem (Osezua 2013, s. 23–25)
- Eventyrlyst og ønske om å slippe unna tyngende familieforpliktelser (Kastner 2010, s. 21; Plambech 2014, s. 35, 193), å gamble med høy innsats i håp om høy fortjeneste (Peano 2013b, s. 127–130)

Selv om disse studiene omhandler kvinner med arbeid i prostitusjon i Europa, er ikke årsaken informantene deres har til å migrere særlig forskjellige fra dem andre migranter har: å skape bedre livsbetingelser for seg selv og for nær familie.³ Ønsket om å migrere er heller ikke avgrenset til mindre privilegerte nigerianere: «The desire to leave Nigeria was not a decision a person makes one day; it was the air everyone

¹ På fire av Landinfos fem informasjonsinnhentingsreiser til Nigeria har migrasjonen som omtales i dette notatet, vært ett av hovedtemaene, og blitt tatt opp i møter med nigerianske myndigheter (blant annet NAP TIP), lokale organisasjoner, internasjonale organisasjoner og utenlandske diplomater. Reisene ble gjennomført i mars 2006, mai–juni 2009, oktober 2013 og juni 2016.

² Knappt halvparten av informantene i denne studien mente offentlige tiltak for å tilby arbeid eller støtteordninger for selvstendig næringsdrivende ville være det mest effektive tiltaket mot menneskehandel i Edo (Okonofua et al. 2004, s. 1324).

³ Dette gjelder både familiemedlemmer som en migrerer sammen med, og de som blir igjen i hjemlandet. Se Carling & Talleraas 2016 for en god diskusjon av forhold som bidrar til migrasjon, som er dekkende også for den avgrensede gruppen migranter vi konsentrerer oss om i dette notatet.

Nigerianske kvinners migrasjon til europeiske land må ses i sammenheng med at nigerianske kvinner også migrerer i relativt store antall andre steder. Den betydelige migrasjonen internt i Nigeria omfatter også kvinner (IOM 2016, s. 48; se Smith 2014, s. 56–58 om unge kvinners migrasjon fra sørøst i Nigeria til byer i nord). Kvinner utgjør dessuten en ikke ubetydelig del av nigeriansk migrasjon til andre land i Afrika og ellers i verden (Adepoju & Wiel 2010, s. 142–166; IOM 2016, s. 109).

breathes. [...] Everyone wants to go, or so it was assumed» (Vanderhurst 2014, s. 109).

Årsakene som trekkes fram av de kvinnelige migrantene, støttes til dels av det nigerianske hjelpeapparatet (Vanderhurst 2014, s. 135), men ofte med en nokså tung moralsk fordømmelse av valget av prostitusjon for å bedre egen situasjon og et syn på migrantene som naive, grådige eller late (Plambech 2014, s. 57; Vanderhurst 2014, s. 119–125) eller som uverdige representanter for Nigeria (Plambech 2014, s. 125–132, 160). Migrantene selv avviser denne fordømmelsen: «Better to suffer there and make it, than to just suffer in Nigeria», som flere av informantene til Vanderhurst ordla seg (2014, s. 138). De påpeker at mange av de vanskelige forholdene for migranter uten lovlig opphold i Europa, minner mye om den konstante følelsen av uforutsigbarhet som preger livet i Nigeria (s. 134–135).

2.2 PULL-FAKTORER

Den viktigste pull-faktoren er allmenne forestillinger i Nigeria og Vest-Afrika om at en finner bedre muligheter til å gjøre det godt i livet i Europa enn hjemme. Plambechs informanter presenterte det som bedre muligheter til å «starte forretningsvirksomhet» i Europa enn Nigeria (2014, s. 18).

Prostitusjonsmarkedet i Europa innebærer en betydelig mer konkret pull-faktor. Som kilder i Nigeria gjentatte ganger har påpekt overfor Landinfo, hadde ikke nigerianske kvinner kunnet selge seksuelle tjenester i Europa hvis ingen kjøpte slike tjenester. Også på dette markedet er forholdene ulike rundt i verden, og Plambech har vist at det er mer innbringende å jobbe i prostitusjon i for eksempel Spania og Danmark enn i Nigeria, selv justert for kostnadsnivået i europeiske land (2014, s. 54 – 56).

Den nigerianske diasporaen i Europa synes i liten grad å være noen pull-faktor i seg selv for denne migrasjonen. Etablerte nigerianere med oppholdstillatelse i Europa stiller seg ofte skeptiske til nigerianske migranter involvert i prostitusjon eller kriminalitet, som de mener bidrar til å gi nigerianere generelt dårlig omdømme.⁴

3. KVINNENES BAKGRUNN

3.1 GEOGRAFISK OG ETNISK BAKGRUNN

Nigerianske kvinners migrasjon til Europa for å jobbe i prostitusjon skjer overveiende gjennom nettverk basert i Benin City i delstaten Edo, og til en viss grad via nettverk i Nigerias største by Lagos. Kvinner i Benin City og Edo har lettere tilgang til disse nettverkene, siden de bor nært dem og ofte har relasjoner til personer i dem. Som følge av det, later et flertall av denne migrantgruppa til å ha bakgrunn fra de etniske gruppene som dominerer i delstaten Edo – særlig bini-befolkningen.

⁴ I en norsk sammenheng er det få arenaer hvor disse ulike nigerianske eksilmiljøene møtes, utover næringsvirksomhet som leverer varer og tjenester de fleste nigerianske migranter bruker (butikker som selger nigerianske varer, frisører spesialisert på vestafrikanske hårmoter og folk som driver med pengeoverføring). Religionsviteren Gina Lende erfarer at de etablerte nigerianerne i Oslo-området tilhører andre kristne menigheter enn migranter i Norge uten regulert opphold.

Resten av kvinnene har overveiende bakgrunn fra andre etniske grupper i det sørlige Nigeria, og noen få fra naboland i Vest-Afrika.

Benin City er hovednavet for denne formen for migrasjon til Europa, og det er vanskelig å finne noen i byen som ikke har minst én kvinnelig slektning som har migrert til Europa (Okojie et al. 2003, s. 50; Kastner 2010, s. 19).

3.1.1 Hvorfor Benin City og Edo?

Det er ingenting som tyder på at forholdene i Edo er vanskeligere enn i andre deler av Nigeria, eller at det er mer utbredt å ønske å migrere til Europa der enn ellers i landet. Dermed er det sannsynligvis framveksten av en tilretteleggerøkonomi, spesialisert på å rekruttere kvinner til prostitusjon i Europa, som gjør at dette skjer i/via akkurat Edo og Benin City (Okojie et al. 2003, s. 47; Plambech 2014, s. 37-40; Vanderhurst 2014, s. 9). Denne tilretteleggerøkonomien presenteres i kapittel 4.

3.2 ALDERSGRUPPE

Kvinnene som reiser til Europa for å arbeide i prostitusjon, er gjennomgående forholdsvis unge, overveiende under 25 år.

I Simonis studie oppga kvinnene at de stort sett var i alderen 16–22 da de inngikk kontrakt med bakpersonene (2013, s. 37).

Sosiologen Franca Attoh har gjort en undersøkelse i Benin City hvor utvalget besto av 235 kvinner som var tvangsutsendt til Nigeria etter å ha jobbet i prostitusjon i europeiske land.⁵ Av disse var 23 i alderen 15–19, 79 var 20–24 og 133 var 25 eller mer. Attoh påpeker at dette var etter tvangsutsendning, og at en hel del av kvinnene hadde vært flere år i Europa – dermed var antakelig relativt mange under 25 da de forlot Nigeria (Attoh 2010, s. 5). I en tidligere studie fra Benin City var kvinnene mellom 16 og 28 da de forlot Nigeria, 20 av de 29 intervjuede var under 20 på utreisetidspunktet (Okojie et al. 2003, s. 52). Også Prina så en tendens til at kvinnene ofte var rundt 20 da de kom til Europa (2003, s. 27).

3.3 KVINNER MED BARN

Sørnigerianske kvinner får barn relativt tidlig. I helse- og demografiundersøkelsen fra 2013 var 22,5 år medianalderen i Edo for når kvinner i alderen 25–49 hadde født sitt første barn. Altså hadde halvparten av kvinnene i dette utvalget fått ett (eller flere) barn før den alderen. For de andre delstatene i det sørlige Nigeria varierte medianalderen mellom 19,2 og 24,8 (NDHS 2013, s. 78, tabell 5.10). Ved fylte 30 hadde bare 9,3 % av kvinnene i aldersgruppen 30–34 aldri født barn (s. 77, tabell 5.9). I lys av disse tallene, er det ikke overraskende at mange av de nigerianske kvinnene i som jobber i prostitusjon i Europa er mødre. En del fikk barn før de forlot Nigeria, som de etterlater hos kvinnelige slektninger eller venner (Kastner 2010, s. 25, 31; Plambech 2014, s. 146), andre har fått barn på veien eller etter at de kom fra til Europa.

Etnologen Kristin Kastner har forsket på nigerianske kvinnelige migranter i Spania, med informanter hovedsakelig fra Edo. I en artikkel om relasjonene disse migrantene

⁵ Kvinnene ble identifisert av to organisasjoner i Benin City som blant annet jobber med ofre for menneskehandel, COSUDOW og Idia Renaissance.

har til ulike familiemedlemmer, tar hun blant annet opp migrantenes opplevelser rundt å være gravide og å få barn etter at de forlot Nigeria. Hennes informanter var opptatt av at graviditet og omsorg for små barn kan innebære en form for beskyttelse underveis på reisen. Rollen som mor med ansvar for små barn gjør dem mindre utsatt for trakassering og lignende, den kan gjøre det mer innbringende å livnære seg som tigger, og i noen land innebærer den at kvinnene kommer i andre juridiske kategorier som gir et (visst) vern mot utsendelse (Kastner 2010, s. 22–24).

Også i europeiske land vil det å være mor med omsorg for barn, kunne innebære fordeler juridisk sett, selv om det samtidig innebærer økt ansvar (Kastner 2010, s. 24–25).⁶ NAPTIPs⁷ ledelse hevdet i 2013 at de hadde sett at menneskehandlere hadde begynt å instruere kvinnene om å bli gravide før de forlot Nigeria, fordi det fantes ordninger i ulike europeiske land som ville gi kvinner med barn oppholdstillatelse (møte i Abuja, oktober 2013). Vi kjenner ingen andre kilder som mener kvinner tvinges til dette, og Kastner nevner ingenting om at hennes informanter verken blir oppfordret eller tvunget av bakpersonene til å få barn (Kastner 2010; Kastner 2014, s. 123–125).

3.4 UTDANNELSESnivÅ OG SOSIAL KLASSE

Kvinnene som migrerer fra Nigeria til europeiske land og arbeider i prostitusjon, tilhører sjelden de aller fattigste samfunnslagene i Nigeria. Dette gjenspeiler mønstre i migrasjon over lange avstander ellers – det er som regel ikke de aller mest ressursvake i et samfunn som migrerer til andre kontinenter.⁸

I Attohs studie var det forholdsvis stor variasjon i utdanningsnivå blant kvinnene som hadde jobbet i prostitusjon i Europa. Av de 235 kvinnene i utvalget hadde 5 ingen utdanning, 32 hadde gått på tilsvarende barneskole, 160 hadde ungdomsskole/videregående og 32 hadde høyere utdanning (Attoh 2010, s. 6). Tilsvarende variasjon finnes i en annen studie fra Benin City (Okojie et al. 2003, s. 53). I Kastners studie hadde flertallet bakgrunn fra det hun karakteriserte som lavere middelklasse (Kastner 2010, s. 20).

4. ORGANISERING AV MIGRASJON FRA NIGERIA TIL EUROPA MED FORMÅL ARBEID I PROSTITUSJON

I denne delen av notatet beskriver vi den særegne forretningsmodellen hvor kvinner kan migrere til Europa gjennom å pantsette sin egen arbeidskraft innenfor prostitusjon til bakpersoner, som så finansierer og organiserer reisen fra Nigeria til Europa, og siden prostitusjonsvirksomhet i ett eller flere europeiske land hvor kvinnene tjener penger til å tilbakebetale bakpersonene. Siden denne måten å

⁶ Imidlertid påpeker Kastner også at mødre som overlater barna sine til andre mens de er på jobb, tidvis får problemer med barnevern i Europa (Kastner 2010, s. 27).

⁷ NAPTIP står for National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons. Se NAPTIP 2015 og Landinfo 2017b for en gjennomgang av NAPTIPs ansvarsområder.

⁸ Som Carling og Talleraas påpeker, er folks aspirasjoner om å migrere, og mulighetene deres til å gjøre alvor av/realisere dem, knyttet til utviklingen i samfunnet de lever i og ressursene de har tilgang til (2016, s. 15).

finansiere og organisere migrasjon på særlig dominerer i Benin City i delstaten Edo, har vi valgt å kalle den *Benin-modellen*.⁹

Vi understreker at ikke alle nigerianske kvinner i prostitusjon i Europa har migrert på denne måten. En del kvinner migrerer slik andre nigerianske og afrikanske migranter tar seg til Europa,¹⁰ men arbeider likevel i prostitusjon, siden det er få andre jobbmuligheter (særlig som er like innbringende). Disse kvinnene kan ha stiftet gjeld for å finansiere reisen til Europa, men da til andre enn dem som organiserer reisen. Migrasjonen kan også være finansiert på andre måter, av egne oppsparte midler, eller av personer i nettverket (Kastner 2010, s. 20; Simoni 2013, s. 34; Skilbrei, Tveit & Brunovskis 2006, s. 26-27).¹¹ Der disse kvinnene jobber i prostitusjon, jobber de ofte som frilansere uten noe varig avhengighetsforhold til noen i Europa. Samtidig kan også disse kvinnene være sårbare for å bli utnyttet av personer de møter underveis til Europa, eller når de er framme. Det hender at kvinner binder seg til sponsorer/madammer først når de er på vei til Europa (Kastner 2014, s. 52).

Her er det imidlertid Benin-modellen vi vil presentere.

4.1 TILRETTELEGGØKONOMIEN – BENIN-MODELLEN

Plambech omtaler apparatet som organiserer kvinners migrasjon fra Benin City til europeiske land som en tilretteleggerøkonomi. Deler av den er særegen for nettverkene som opererer med utgangspunkt i Benin City, mens andre er overlappende med annen organisert migrasjon fra Nigeria til utlandet.

Vi vil her først sette tilretteleggerøkonomien inn i en sammenheng av nigeriansk organisert kriminalitet generelt, fulgt av en stikkordsmessig beskrivelse av stadiene i kvinnenes migrasjon organisert av nettverk i Benin City og hvilke aktører som er involvert. Siden drøfter vi første stadium av migrasjonen, den som foregår i Nigeria, i et eget kapittel (de to neste stadiene – reisen fra Nigeria til Europa og prostitusjonsvirksomheten i Europa – er tema for Landinfo 2017a).

4.1.1 Bakteppe: nigeriansk organisert kriminalitet

Nigeriansk organisert kriminalitet, både svindel, smugling og narkohandel, er gjennomgående løst organisert, og kriminelle opererer sjelden i større, stabile grupper (Ellis 2016, s. 165). De er også mindre hierarkiske enn for eksempel

⁹ Denne modellen har ikke oppstått i et vakuum, men ser ut til å ha historiske røtter i regionen. Den franske historikeren Laurent Fourchard har pekt på at det på 1800- og 1900-tallet utviklet seg en praksis i kystområdene i Nigeria (og lengre vest langs Guineabukta) hvor noen kunne gi en person og vedkommendes arbeidskraft i pant for et lån – *pawnship*. Personen kunne være en selv, eller et familiemedlem. Denne praksisen ble betydelig mindre vanlig fra 1940-tallet, men Fourchard peker på likhetstrekk mellom denne praksisen og dagens forhold hvor kvinner binder seg til å selge seksuelle tjenester for å betale for migrasjon til Europa (Fourchard 2013, se også Peano 2013a, s. 21–23). Den britiske historikeren Stephen Ellis omtaler kildemateriale fra seint på 1930-tallet om nigerianske kvinner i prostitusjon i det som i dag er Ghana under forhold som ligner dem vi i dag ser i europeiske land (Ellis 2016, s. 36–38).

¹⁰ Her sikter vi særlig til dem med avslag på oppholdstillatelse i Europa, eller som aldri har søkt, men like fullt tar seg dit illegalt, og til dem som har fått Schengen-visum, men som ikke forlater Europa når visumet utløper.

¹¹ I Attohs studie av 235 kvinner som hadde jobbet i prostitusjon i Europa, hadde kvinnenes foreldre finansiert migrasjonen i 109 tilfeller, kvinnen selv og/eller ektemannen hennes i 14 tilfeller og venner i 23 tilfeller, mens det i 89 tilfeller (37,9 %) var en menneskehandler som sto bak (Attoh 2010, s. 6). Kastner mener på sin side at gruppen som migrerer med sponsor, utgjør flertallet (Kastner 2010, s. 20).

italienske eller colombianske grupper (s. 170), og danner det Ellis kaller *ad hoc*-kratier (*adhocracy*) (s. 171).

Den samme beskrivelsen av vestafrikanske kriminelle nettverk finner vi hos en sørafrikansk ekspert på organisert kriminalitet, Mark Shaw. Han påpeker at de er uten særlig hierarki, og at de er løse og flytende hvor de involverte inngår løse og ofte midlertidige allianser for å gjennomføre konkrete prosjekter. Dette gjør kommunikasjonen effektiv, og virksomheten pragmatisk og fleksibel. Dessuten er den vanskelig å overvåke og bekjempe for politiet, fordi aktører som settes ut av spill¹², raskt erstattes av andre, og fordi vestafrikanske kriminelle som oftest ikke gir informasjon om andre aktører i avhør. Ulike aktører spesialiserer seg på forskjellige oppgaver, eller oppgavene kontraheres ut til utenforstående med bestemte former for ekspertise (Shaw 2002, s. 309–310).

Ellis påpeker at denne løse organiseringen er særlig typisk for nigerianske kriminelle som driver med svindelvirksomhet og narkotikaomsetning, og at menneskehandel nok er noe tettere organisert (2016, s. 187). Samtidig siterer han en italiensk studie som nettopp understreker at gruppene som tar kvinner til Europa for å jobbe i prostitusjon er kompakte, lite hierarkiske strukturer som tiltrekker seg lite oppmerksomhet, og dermed svært ulike for eksempel italiensk mafia (Prina 2003, s. 92).

Sosialantropologen Sverre Molland har pekt på at menneskehandel ofte beskrives som «an international form of enterprise that is calculating, professional, transnational, hierchical, and, most of all, profitable» (2012, s. 56). Men selv om migrasjon etter Benin-modellen er internasjonal, aktørene er profesjonelle og tjener penger, er altså ikke nettverkene som driver denne virksomheten verken særlig store, stabile eller hierarkiske. Og selv om bakpersonene utvilsomt tjener penger, må en ikke forveksle omsetning med profitt. Kriminologen Paolo Campana understreker at forskning på menneskehandel i stor grad har oversett hindrene og begrensningene som disse kriminelle nettverkene møter, og dermed ender med å overdrive hvor store og mektige de er (2015, s. 5, 14–15).

I sin studie av et menneskehandelsnettverk avdekket i Nederland, Italia og Nigeria, peker Campana på stor grad av spesialisering, og liten grad av felles sosial bakgrunn mellom ulike aktører innenfor nettverket (2015, s. 13).

Ut fra det foreliggende kildematerialet, er det lite som tyder på sterke forbindelser mellom nettverk av bakpersoner som tar kvinner til Europa og andre nigerianske kriminelle nettverk. En BBC-artikkel peker imidlertid på en slik forbindelse avdekket av spansk politi (Piranty 2016). Her kan det imidlertid være at nigerianske kriminelle er involvert først og fremst som investorer, eller på ledernivået beskrevet nedenfor.

4.2 OPPGAVER OG TJENESTER

Campana beskriver menneskehandel som en prosess med tre stadier: rekruttering, transport og utnyttelse (2015, s. 6). I løpet av denne prosessen er det en hel del oppgaver og tjenester som skal utføres og leveres, blant andre disse:

¹² Ved at de arresteres, tvangsutsendes eller på annen måte blir ute av stand til å fortsette virksomheten sin.

Rekruttering

- Markedsføring
- Forhandling med migranter som ønsker å reise til Nigeria
- Rituell avtaleseremoni
- Advokattjenester til pantedokumenter og lignende

Transport

- Dokumenter, visum og oppholdstillatelser (ekte, ekte med manipulert informasjon, falske)
- Transportmidler
- Bestikkelser
- Innkvartering

Utnyttelse

- Dokumenter, visum og oppholdstillatelser (ekte, ekte med manipulert informasjon, falske)
- Innkvartering
- Leie av plass for prostitusjonsvirksomhet (innendørs eller utendørs)
- Renhold av lokaler, utstyr og arbeidsklær
- Overvåking og kontroll
- Transport
- Pengeinnkreving
- Pengeoverføring
- Voldsutøvelse

Før vi drøfter disse tre stadiene, – rekrutteringsprosessen i neste kapittel, transport og utnyttelse i Landinfo 2017a – redegjør vi for hvilke aktører som kan være involvert i beslutningsprosessene og driften, og hvem som kan ha ansvar for de ulike oppgavene.

4.3 AKTØRER

Som nevnt ovenfor, er organiseringen av nigeriansk organisert kriminalitet løs. Det innebærer blant annet uklare skiller mellom ulike roller, at ulike personer kan bytte på å ha samme roller, og at hvilke oppgaver en rolle har ansvar for, skifter etter hva som er praktisk. Her følger likevel en gjennomgang av typiske aktører innenfor Benin-modellen:

4.3.1 Madammer

De mest sentrale bakpersonene for de kvinnelige migrantene omtales som *madammer*¹³ (tidvis også *mama* eller *maman*), og det er de som har ansvar for den løpende driften av virksomheten. Som betegnelsen antyder, er de stort sett kvinner,¹⁴ mange har selv bakgrunn fra prostitusjon, og de er gjerne i alderen 30–50. Madammene er hovedsakelig nigerianske, særlig med bakgrunn fra Edo, og har ofte

¹³ Madam er en betegnelse som også brukes om andre yrkeskvinner som er arbeidsgivere (Smith 2014, s. 64).

¹⁴ I én studie opplyser to av informantene at de ble tatt til Europa av mannlige nigerianske kjærester, som så tvang dem til å jobbe i prostitusjon for å betale tilbake kostnadene (Baye 2012, s. 21).

base i europeiske land, siden det er der prostitusjonsvirksomheten foregår. Også de med base i Nigeria er som regel avhengige av å ha enten oppholdstillatelse eller annen lovlig adgang til Europa, siden det er vanskelig å drifte og holde oppsyn med virksomheten uten å kunne reise dit og oppholde seg der.

Tidvis samarbeider madammer med base forskjellige steder (Prina 2003, s. 30), for eksempel én i Nigeria og én eller flere i Europa, andre ganger drifter én madam virksomheten ved hjelp av assistenter og innleide tjenester etter behov. Det forekommer at madammer samarbeider og fordeler ulike oppgaver mellom seg i driften i Europa, også når de oppholder seg på samme sted (Mancuso 2013, s. 14-16).

Det finnes tilfeller hvor kvinner fremdeles prostituerer seg fordi de fremdeles har gjeld til en madam, mens de selv er madam for andre med gjeld til dem (Mancuso 2013, s. 7). Dette plasserer dem i en slags lærlingerolle hvor de kan sette seg inn i hvordan virksomheten foregår fra madam-perspektiv (s. 16).

4.3.2 Sponsorer

En sponsor finansierer det å ta migranten til Europa, og tar dermed på seg utgiftene til reisen til og prostitusjonsvirksomhet i Europa, som migranten siden skal tilbakebetale (Okojie et al. 2003, s. 56; Prina 2003, s. 29–30). Noen ganger er sponsor og madam ulike personer, og sponsor kan være en mann (Simoni 2013, s. 37, note 11), andre ganger er det samme person (Plambech 2014, s. 22):

The women would also refer to their madams as their “sponsor”. This refers to the way in which the migration is organized, where the travel to Europe is paid for by individuals who sponsor the travel to Europe. Their function as such is not different from “sponsors” within legal migration systems where prospective immigrants require an invitation from a sponsor to be granted a visa. Here, the role of the sponsor is to provide the documents or guarantee the financial means for a migrant to arrive in the destination country. Though in the Nigerian context, the relationship with the “sponsor” and the state of indenture sets the women in long-term relationships to their sponsor or madam. Thus, the madam is an important figure in the lives of the migrants prior to migration and, in particular, while they are in Europe.

Her vil vi understreke at selv om en madam framstår som sponsor for migranten, kan det være med kapital investert av andre, noe som ikke nødvendigvis er klart for migrantene.

4.3.3 Ledere

Ledere er ofte kilden til kapitalen til madammen/sponsoren. De kan være rene investorer, eller de kan være mer direkte involvert i ledelsen, men de tar uansett viktige beslutninger – særlig rundt bruken av kapitalen de investerer. Som Campana sier det: Dette er personer som gir ordre, men ikke tar ordre fra noen (2015, s. 9).

Merk at disse lederne ofte er ute av syne for migrantene eller familien deres, som ytterst sjelden forholder seg til noen høyere opp enn madammen(e) de forhandler og inngår avtale med. Campana påpeker at madammene opererer nokså uavhengig, og at lederne først og fremst ser ut til å være involvert i organisering av transporten av migrantene fra Nigeria til Europa (2015, s. 15).

4.3.4 Assistenter – kontrollører

Assistenter er betroede personer som bistår en madam (eller flere) over tid. Madammer har ofte flere assistenter, særlig der de driver virksomhet på flere steder parallelt.

Hvilke oppgaver assistenter har, vil variere fra madam til madam, hvor noen vil foretrekke å involvere assistentene i mange oppgaver og kontraktere ut færre, mens andre i større grad vil kjøpe tjenester på ad hoc-basis. Merk at det er noen tjenester madammer har bruk for forholdsvis sjelden – disse vil som oftest kontrakteres ut, mens assistenter først og fremst vil ta seg av oppgaver som skjer relativt hyppig.

Kontrollører er assistenter som bistår madammen med å holde oppsyn med kvinnene som jobber i prostitusjon.

Assistenter kan være både menn og kvinner. Rollen i Europa fylles tidvis av kvinner som selv har blitt tatt dit etter å ha inngått kontrakt med madammen (Cole 2006, s. 221). Det er særlig lojalitet og god innsats som er kriterier for å få en betrodd rolle som assistent (Iacono 2014, s. 122). Disse kvinnene kan dermed delvis betale ned gjelda si til madammen gjennom å utføre andre oppgaver for henne, som madammen så slipper å betale noen andre for å gjøre. Det hender mannlige assistenter er madammens samboer eller kjæreste.

I Nigeria er det som oftest unge menn som er assistenter. Noen av dem er slektninger av madammene, andre kan være menn som selv har erfaring som migranter til og i Europa (Plambech 2014, s. 194).

4.3.5 Eksterne tjenestetilbydere

Eksterne tjenestetilbydere utfører alle oppgavene som ikke ledere, madammer eller assistenter tar seg av selv. Nigerianske organiserte kriminelle er gjennomgående svært pragmatiske, og kjøper tjenester av dem som kan levere dem til konkurranse-dyktige betingelser, uten å være opptatt av hvem som leverer dem. De er dermed ikke opptatt av å samarbeide med folk med noenlunde samme bakgrunn som dem selv. Følgelig vil bakpersonene utenfor Nigeria samarbeide med nærmest hvem som helst lokalt, så lenge disse leverer tjenester de har bruk for, også når dette fordrer forholdsregler for å unngå å bli svindlet av dem de samarbeider med.¹⁵

5. REKRUTTERING

Første stadium i migrasjonen til Europa er rekrutteringen, som også omfatter forhandlinger og avtaleinngåelse.

5.1.1 Initiativet til migrasjonen

Det er større etterspørsel etter å migrere til Europa enn det er tilbud. Dette får flere konsekvenser. Den kanskje viktigste er at bakpersonene i liten grad behøver å

¹⁵ Campana beskriver hvordan det i nettverket han studerte var lite tillit mellom madammer og menneskesmuglere rundt betalingen for transport fra Nigeria til Europa, noe som ble løst ved at madammene betalte for transporten idet de overtok ansvaret for migrantene (2015, s. 13–14).

rekruttere aktivt, men derimot har stor pågang av kvinner som ønsker å reise til Europa – ofte større enn de har bruk for og kapasitet til å administrere. Dermed kan bakpersonene være selektive hva angår hvem de velger å inngå avtaler med, og enkelte fordrer av potensielle migranter at de må vise seriøse hensikter ved å betale konsultasjonsgebyr på rundt 50 euro for å sette opp et innledende møte (intervju med Sine Plambech, 15. august 2012). Initiativet ligger altså ofte hos migrantene selv, eller familiene deres (Plambech 2014, s. 24, 194).

En del bakpersoner driver like fullt en viss markedsføring av tjenestene sine, for eksempel ved at lokale assistenter henvender seg til kvinner i slutten av tenårene og i tjueårene og spør om de har vurdert å migrere til Europa (Prina 2003, s. 29; Plambech 2014, s. 194). I en studie fra 2004 blant unge kvinner i Benin City svarte en knapp tredel av de spurte at de hadde opplevd å bli kontaktet av noen som opplyste at de kunne hjelpe dem å reise utenlands. Merk at dette tallet også inkluderte familiemedlemmer, som ikke nødvendigvis representerte bakpersoner. Av de som var blitt kontaktet, var knapt ti prosent blitt fortalt eksplisitt at de skulle jobbe i prostitusjon (Okonofua et al. 2004, s. 1321).

5.1.2 Kvinnenes kjennskap til hva slags arbeid de er ment å gjøre i Europa

Nigerianske kvinner som planlegger å migrere til Europa, og som vurderer å gjøre det ved å inngå avtale med en sponsor, tar beslutningene sine¹⁶ på basis av hva de vet om forholdene rundt denne formen for migrasjon. Her vil vi påpeke at bakpersoner involvert i rekrutteringen, ikke er den eneste kilden til relevant informasjon kvinnene har tilgang til.

Allerede for over 20 år siden var det allment kjent i Benin City og Edo at nigerianske kvinner som migrerte til Italia, i all hovedsak jobbet i prostitusjon (Prina 2003, s. 30–35). Tidlig på 2000-tallet, i takt med at nigerianske kvinner begynte å jobbe i prostitusjon også andre steder i Europa, hadde nigerianere begynt å assosiere kvinners migrasjon til Europa generelt med prostitusjonsvirksomhet. I en studie gjort i Benin City i 2004, ble 1456 kvinner i alderen 15–30 spurt om forhold knyttet til menneskehandel. Av disse hadde 97,4 % hørt om at kvinner ble tatt til utlandet for å jobbe i prostitusjon, og 44,8 % kjente noen personlig som hadde gjort det (Okonofua et al. 2004, s. 1322). Selv om fokuset på temaet har vært ekstra sterkt i Edo og Benin City på grunn av funksjonen området har som det viktigste navet for denne migrasjonen, er fenomenet også godt kjent ellers i det sørlige Nigeria.

Denne formen for migrasjon er godt kjent fordi den har vært bredt omtalt i nigeriansk samfunnsdebatt i minst to tiår. Allerede i 1996 var den tema for en av de tidligste filmene i bølgen av Nollywood-filmer¹⁷, *Glamour girls II: The Italian connection*. I 1999 fikk temaet voldsom oppmerksomhet i Nigeria i forbindelse med at italienske og tyske myndigheter tvangsutsendte 47 kvinner, som ble eksponert i nigerianske medier som prostituerte som hadde trukket Nigerias omdømme i vanry (Plambech 2014, s. 136; Vanderhurst 2014, s. 12–16).

¹⁶ De tar ikke nødvendigvis beslutningen alene, ofte skjer det i samråd med andre – egen familie og/eller menn de er i fast forhold med, se del 5.1.4 nedenfor.

¹⁷ Nollywood er navnet på lokal nigeriansk filmindustri som produserer en stri strøm av videofilmer som er massivt populære ikke bare i Nigeria, men i hele Afrika sør for Sahara og blant afrikanske migranter utenfor Afrika. For mer om *Glamour girls II* og nigerianske kvinner i prostitusjon i Italia, se Jedlowski 2012, s. 240–241.

Diskusjonen i lokale medier og underholdningsindustri førte til økt fokus fra politikere, religiøse ledere og organisasjonslivet. I 2003 vedtok det nigerianske parlamentet en lov som kriminaliserte menneskehandel og samlet alt statlig arbeid mot fenomenet i etaten NAPTIP. Etaten satte tidlig i gang med informasjonskampanjer rettet mot ulike grupper definert som sårbare for å bli utsatt for menneskehandel.

Vanderhurst gir denne situasjonsbeskrivelsen (2014, s. 32):

By 2007, when I first went to Nigeria, no matter where I went in the country, everyone seemed to have had heard of human trafficking, knew specifically about the Benin–Italy link, and, for better or worse, assumed most young Nigerian women traveling to Europe would eventually enter the sex industry. Nowadays, this warning – along with the stereotypes and stigma associated with it – has so permeated public consciousness that people believe anyone traveling from Benin must know, on some level, what she is going to be up against. She may trust her travel agent (often a family friend) and believe that their story could be the exception. But there is a sense that she’s been warned, and that most women will agree to any story the agent offers, while knowing with a wink and nod that there is still no real money in hairdressing, even in Europe.

Og det er ikke bare medier, samfunnsdebatt, politikere, sivilt samfunn og underholdningsbransje som formidler informasjon om dette temaet. Særlig i Edo og Benin City har mange personlige koblinger til virksomheten, siden de fleste har minst én kvinnelig slektning som har migrert til Europa på denne måten (Kastner 2010, s. 19). Dermed har de fleste som vurderer å migrere til Europa finansiert av en sponsor, mulighet til å få informasjon om ulike sider av virksomheten fra personer de har ganske nære bånd til. (At en del av de potensielle informasjonskildene befinner seg utenlands, spiller liten rolle – de fleste migrantene har mye kontakt med familie og venner per telefon og sosiale medier.)

At kvinner som vurderer å dra til Europa med bistand fra sponsor har tilgang til mye informasjon om forholdene, betyr ikke at all informasjonen de har oversikt over, er korrekt. Alle de potensielle informasjonskildene vi har nevnt ovenfor, kan formidle informasjon som ikke stemmer, eller utelate viktige opplysninger, og det kan skje både ubevisst og med hensikt. Det kan også være på sin plass å spørre seg i hvilken grad personer som ønsker å migrere, er opptatt av å ta inn over seg informasjon som handler om utfordringer, farer og ulemper ved å leve som ulovlig migrant i Europa (Peano 2013b, s. 119–120, 127).

Plambech oppsummerer sine informanternes erfaringer slik (2014, s. 21–22):

The women in this study did not know all of the conditions and hazards involved in their job in Europe, yet they did, except one, know they were going to sell sex. They also knew they would work under a “madam”, and they anticipated and accepted two-three years of hard work while repaying the debt. By then, they hoped to have repaid their madams and work for themselves.

Også Peanos informanter var i stor grad klar over hva slags arbeid de var forventet å gjøre i Europa (2013a, s. 11–12).

5.1.3 Forholdet mellom kvinnene og bakpersonene

De kvinnelige migrantene har ikke alltid god oversikt over alle bakpersoner som er involvert i å ta dem til Europa, utover dem som er direkte involvert i deres egen avtale, reise og prostitusjonsvirksomhet i europeiske land (Campana 2015, s. 10).

Bakpersonene som er involvert i rekrutteringen, kommer ofte fra samme sosiale miljø som kvinnene selv og familiene deres. I noen tilfeller er de i slekt, eller de kjenner hverandre på andre måter (Okojie et al. 2003, s. 57–58; Peano 2013a, s. 19; Prina 2003, s. 28). Det er imidlertid de som inngår den endelige avtalen med kvinnene (og eventuelt familiene deres), kvinnene først og fremst opplever å ha forpliktelser til.

Fra før kjenner kvinnene derimot ytterst sjelden til personene som organiserer transporten fra Nigeria til Europa, siden disse oftest er fra helt andre steder i Nigeria eller fra utlandet.

Forhåndskjennskapet til bakpersonene i Europa vil kunne variere. I de tilfellene hvor de samme bakpersonene er direkte involvert i rekrutteringen i Nigeria og i driften av prostitusjonsvirksomheten i Europa, vil de kjenne dem nokså godt. I andre tilfeller er det andre madammer som står for driften i Europa enn dem som sto for rekrutteringen i Nigeria, og da kjenner ikke nødvendigvis kvinnene dem før de møter dem i Europa.¹⁸

5.1.3.1 Kvinnenes syn på madammene

Kvinnene har et sammensatt forhold til madammene. Plambech beskriver forholdet på denne måten (2014, s. 22):

Typically, [the madams] have been previously themselves in a state of indenture in relation to their migration to Europe, but have repaid their debt and have been in Europe for several years. The way the migrant women described their madam was ambiguous. On the one hand, the madam has at times significant control over the women because of the debt; on the other hand, some of the women envied her and aspired for the same position. While they found their madam restrictive and controlling, the migrants also accepted this sometimes because they found that their madam knew the sex market and migration control systems better. Not only the madam profited from this knowledge, but also the migrant woman benefitted as she could repay her debt faster, while avoiding the implications of migration control as she travelled to and within Europe. That is, the madam is not a one-dimensional figure, but simultaneously the individual that profits from (and at times exploits) the migrants' sex sale and the one who made their travel to Europe possible.

Kvinnene ser altså madammene som rollemodeller, morsfigurer og utnytttere på samme tid (s. 194–195), og kan både omtale dem som slemme og onde, mens de også ytrer forståelse for at de trenger å tjene penger, og takknemlighet for at de gir kvinnene mulighet til å bedre sin sosiale status gjennom migrasjon (s. 197).

¹⁸ Samtidig er det også fullt mulig at kvinnene kjenner dem hjemmefra, særlig hvis kvinnene selv er fra Benin City eller Edo, og dermed har bakgrunn fra samme sted i Nigeria som madammene. Over tid vil kvinnene kunne bli godt kjent med bakpersonene i Europa, siden de har tett kontakt med hverandre. Tidvis ender de opp med å kjenne dem betydelig bedre enn dem de opprinnelig var i kontakt med i Nigeria.

Dette ambivalente synet trekkes også fram av flere andre kilder (Cole 2006, s. 222; Peano 2013a, s. 15–25).

5.2 AVTALEBETINGELSER

Knapt noen kilder nevner at avtalene som gjøres mellom kvinner og bakpersoner, hvor kvinners familie tidvis også er involvert, skriftliggjøres. Sannsynligheten for at det skjer er liten, siden slike skriftlige avtaler vil kunne brukes til å straffeforfølge personer for menneskehandel.¹⁹

5.2.1 Forhandling om betingelser

Betingelsene for migrasjonen til Europa er et resultat av forhandlinger mellom bakpersonene på den ene siden, og migranten og ofte hennes familie på den andre (Peano 2013a, s. 15–25; Plambech 2014, s. 23, 49, 143–144).²⁰ Maktforholdene i disse forhandlingene er ikke balanserte, men i bakpersonenes favør (Simoni 2013, s. 37–38). Bakpersonene sitter ofte på mer kunnskap enn migrantene, og forvalter et knapphetsgode det er forholdsvis stor rift om.

Men, som nevnt ovenfor, sirkulerer det mye informasjon om denne formen for migrasjon i Edo og ellers i det sørlige Nigeria, så bakpersonene er langt fra eneste kilde til informasjon for migrantene og familiene deres under disse forhandlingene. Videre har bakpersonene et arbeidsgiveromdømme. Potensielle migranter og familiene deres kan forhøre seg med andre om deres erfaringer med ulike bakpersoner, og handle ut fra det. Dette retter opp noe av ubalansen i forhandlingene.

5.2.2 Bruk av skriftlige gjeldsavtaler med pant i fast eiendom

I den grad noe i forholdet mellom migranter og familiene deres og menneskehandlere skriftliggjøres, dreier det seg om at kvinnene og/eller familiemedlemmer signerer lånekontrakter og pantedokumenter som gir menneskehandlerne rett til å overta eiendom hvis ikke lånebetingelsene overholdes. Disse dokumentene inneholder imidlertid ikke informasjon om at formålet med lånet er å finansiere migrasjon, eller at lånebeløpet faktisk ikke utbetales til familien siden det i praksis er betaling for en tjeneste. Peano kaller dem «skriftlige avtaler om fiktive lån» (2013a, s. 2).

5.2.3 Størrelse på gjeld

Størrelsen på gjelda kvinner forplikter seg til å betale, varierer.²¹ I 2003 anslo Prina den til å ligge på rundt EUR 50–60 000 (s. 40), mens Okojie et al. anslo spennet til USD 40–55 000 (2003, s. 66). Simoni anslo spennet til å ligge på EUR 35–70 000 i 2013 (s. 34). Sommeren 2015 anslo Sine Plambechs informanter at spennet var EUR 40–60 000 (Plambech 2015). Plambech har imidlertid påpekt at gjelda ikke nødvendigvis blir tilbakebetalt i sin helhet: «in the cases I encountered in Europe and Nigeria the debt was rarely completely paid back» (Plambech 2014, s. 189). Betalingen kan også være betydelig lavere enn beløpet partene opprinnelig ble enige

¹⁹ Peano nevner et eksempel på en slik skriftlig avtale, signert med advokat til stede, men det går fram av sammenhengen at dette skjedde en del år før Nigeria forbød menneskehandel i 2003 (2013b, s. 120).

²⁰ Betingelsene kan også endres gjennom forhandling seinere, se Landinfo 2017b for mer.

²¹ I en del av kildematerialet er det uklart om anslagene dreier seg om den gjelda partene blir enige om i Nigeria, eller om de sikter til det kvinnene får vite at de forventes å betale etter ankomst til Europa.

om: «Although the women and their sponsors might agree to a loan of \$60,000 (including interest rate), at times the women would end up paying back “only” \$20,000» (s. 197).

Dersom en selv skal dekke utgiftene til migrasjon fra det sørlige Nigeria til Europa, vil det antakelig koste en hel del mindre enn disse anslagene på gjeld. Plambech anslår kostnaden for flybillett og forfalskede/manipulerte dokumenter per 2012 til å ligge på USD 6500–12 000 (2014, s. 143). Her er det imidlertid viktig å understreke at en ikke automatisk kan slutte at differansen mellom dette beløpet og gjelda kvinner som migrerer med sponsor stifter, er ren profitt til bakpersoner. Bakpersonene har utgifter i perioden kvinnene skal være i prostitusjon i Europa, disse skal også dekkes inn fra det avtalte gjeldsbeløpet.²²

Landinfo holder det for sannsynlig at størrelsen på gjelda har en sammenheng med betingelsene for avtalen. Jo flere utgifter bakpersonene tar ansvar for, både hva angår reisen til Europa og perioden kvinnene jobber for bakpersonene i europeiske land, jo større blir gjelda. Flere forskere peker på at bakpersonene både dekker kostnader til reise til Europa og innkvartering der (Baye 2012, s. 20; Plambech 2014, s. 189).

Videre har bakpersonene i noen tilfeller utgifter til å hente migranter til Europa som de ikke får inntekter fra, eller tjener mindre på enn ventet. Dette skjer for eksempel når migranter aldri kommer fram til Europa, som var tilfellet for de aller fleste kvinnene Vanderhurst fulgte på NAPTIPs mottak (2014). Her har bakpersonene hatt utgifter til dokumenter og hyret inn personer til transporten fra Nigeria til Europa, som de ikke får dekket inn.²³ Det er heller ikke uvanlig at kvinner blir tvangsutsendt før de har rukket å nedbetale gjelda (vi drøfter deres situasjon i Landinfo 2017b). Altså har bakpersonene tidvis utlegg de må avskrive som tap.

Samtidig er det ingen tvil om at bakpersonene over tid har god inntjening på virksomheten sin, men det må holdes opp mot at de andre alternativene migrantene har, kan være tilsvarende kostbare. Migranter som organiserer reisen sin selv, skaffer ofte startkapitalen sin ved å ta opp lån lokalt. Banker er ytterst sjelden noe alternativ, så slike lån tas opp hos personer som driver uformell lånevirkosomhet, fra familie, nettverk eller fra kriminelle (Plambech 2014, s. 196). Landinfo mener det er grunn til å tro at det også er kostbart å låne penger hos uformelle lånevirkosomheter og kriminelle nettverk.

Tida det tar å betale gjelda tilbake, vil variere både ut fra hvor stor den er, og inntjeningsmulighetene der kvinnene jobber i prostitusjon. Det later til å være vanlig å klare å nedbetale gjelda i løpet av to til tre år (Plambech 2014, s. 22). Merk at det ikke nødvendigvis er noen forutsetning at kvinner arbeider i prostitusjon, så lenge de nedbetaler gjelda (Plambech 2014, s. 195):

Their madams or sponsors do not always require that the debt is paid back by the earnings from sex work, as long as the installments are in the agreed amount and are somewhat steady. Yet, the women quickly realize that as undocumented migrants without access to the formal labor market, sex work

²² For eksempel utgifter til mat, innkvartering, klær, leie av arbeidssted og ofte forflytting mellom ulike steder i Europa. Der hvor ikke bakpersonene har tatt på seg ansvar for slike utgifter i avtalen, kommer de i tillegg til den opprinnelig avtalte gjelda.

²³ Vanderhurst nevner ikke noe sted i avhandlingen (2014) at kvinnene frykter å bli stilt ansvarlig for å tilbakebetale disse pengene.

is often the only and “the quickest way to make money”. Thus, sex work appears both as a problem, which the women hope will be temporary, and as a solution since it is the fastest way to get out of debt and remit as much money as possible to Nigeria.²⁴

5.3 TVANG

5.3.1 Tvang fra bakpersoner

Siden etterspørselen etter å migrere til Europa er større enn tilbudet, er det liten grunn til å vente at bakpersoner tvinger kvinner til å reise. Det er heller ikke nevnt i kildematerialet. Som Plambech uttrykker det (2014, s. 49):

In general, the women decided to migrate, incur debt and travel as indentured migrants because they felt their life-situation – not their madam or trafficker – gave them no other choices.

5.3.2 Tvang fra kvinnenenes egne familier

Av flere studier basert på intervjuer med nigerianske kvinner som jobber i prostitusjon i Europa eller har gjort det, går det fram at både partnere og familie-medlemmer kan være involvert i planlegging og avtaleinngåelse med bakpersoner. Videre hender det at initiativet til migrasjonen også kommer fra partnere og/eller familie heller enn kvinnene selv. Det varierer i hvilken grad kvinnene oppfatter dette som underliggende eller eksplisitt press (Baye 2012, s. 20–21; Okojie et al. 2003, s. 119; Okonofua et al. 2004, s. 1321; Peano 2013a, s. 15–25; Simoni 2013, s. 37–38). Vanderhurst opplyser at hennes informanter opplevde at de samarbeidet med familiene sine om migrasjonsprosjektet (foredrag, Malta, 7. oktober 2015).

5.4 UNDERKOMMUNIKASJON AV PROBLEMATISKE SIDER – MANIPULASJON

Når migrantene ser tilbake på forhandlingene og avtaleinngåelsen med bakpersonene i lys av erfaringene sine i europeiske land, mener mange at bakpersonene lurte dem ved å feilinformere om eller dekke over problematiske sider ved tilværelsen som irregulær migrant i Europa. Plambech beskriver det slik (2014, s. 25):

Yet, the women in this study did not necessarily feel exploited because they sold sex. More often they felt exploited and deceived by their traffickers when they realized the difficulties of living undocumented in Europe, the prices of housing, food and other necessities, which meant it would take them much longer to pay off their debt; the racism and sexual violence they encountered in the streets; their random, scruffy and expensive accommodation options, and their lack of access to the formal labor market or healthcare.

Én måte å feilinformere var ved å understreke hvor mye en kunne tjene i Europa, uten å påpeke det høye kostnadsnivået (Plambech 2014, s. 145). Flere av informantene til Plambech omtalte måten bakpersonene presenterte betingelsene ved migrasjon til Europa som en form for svindel, i Nigeria ofte omtalt som 419²⁵

²⁴ Flere av Plambechs informanter var også sysselsatt på andre måter i Europa (2014, s. 48): «In addition to selling sex, they had a variety of other work, including selling white sport socks in tourist areas, working as nannies, cleaners, and home helpers for elderly individuals, working in restaurants and picking tomatoes.»

²⁵ § 419 er straffebestemmelsen for svindel i den nigerianske straffeloven, og 419 brukes som synonymer for svindel, lureri og uredelig oppførsel i nigeriansk dagligtale. Se Smith 2007 for mer, særlig kapittel 2.

(s. 195). Også Simonis informanter opplevde at bakpersonene underkommuniserte ulike forhold ved migrasjonen (2013, s. 37–38).

En annen viktig årsak til at mange i ettertid føler seg ført bak lyset av bakpersonene, er at en del kvinner får diktert nye avtalebetingelser kort tid etter at de kommer til Europa. De nye betingelsene innebærer ofte påslag i gjelda, som forklares med økte utgifter for bakpersonene. Disse utgiftene kan enten være knyttet til reisen eller til virksomhetsdriften i Europa (se Landinfo 2017a for mer).

5.5 RELIGIØSE FORHOLD

Nigerianere flest er dypt religiøse, og befolkningen i det sørlige Nigeria er i dag overveiende kristen. Uavhengig av om nigerianske kristne er katolikker, anglikanere, tilhører karismatiske kirkesamfunn eller definerer seg mer løselig som *born again*, har imidlertid mange en synkretistisk religiøs praksis sterkt påvirket av afrikanske religiøse systemer. Dette innebærer at mange nigerianere kombinerer kristen religiøs praksis med religiøse strømninger som kristne ledere anser som «hedensk». Ikke-kristen religiøs praksis med opprinnelse i lokal religion omtales ofte som *juju* i Nigeria, mens *voodoo* ikke er en særlig vanlig betegnelse i en nigeriansk setting.²⁶

Denne bakgrunnen deler både de kvinnelige migrantene og bakpersonene, og dermed er det ikke forunderlig at migrasjonen og omstendighetene rundt den også har religiøse sider. Religiøse seremonier knyttet til avtaleinngåelsen mellom nigerianske kvinnelige migranter og bakpersoner har fått enorm oppmerksomhet både fra medier, politimyndigheter og en del aktivister i europeiske land, men ofte redusert til sensasjonalistiske «avsløringer» av kynisk manipulasjon av overtroiske ofre for menneskehandel gjennom «voodoo».

Imidlertid er det ikke bare aktører i europeiske land som omtaler disse fenomenene i overforenklete og sensasjonalistiske vendinger, det skjer også i Nigeria. Noen nigerianere ser på synkretistisk religiøs praksis som (hedensk) overtro, men enda vanligere er det å se det som entydig satanistisk religiøs praksis:

The faith-based NGOs typically associate all forms of the occult within the realm of trafficking with the work of the devil. The secular institutions would not invoke a religious language pointing to evil forces, but rather a scientific, cultural, mediating or humanitarian language in their ways of dealing with “juju” (Plambech 2014, s. 168).

Her er det viktig å skjelle mellom to ulike forhold. På den ene siden har vi bruken av rituelle eder for å stadfeste avtalen mellom bakpersoner og migranter, på den andre har vi bakpersoners forsøk på å manipulere migrantene gjennom bruk av potensielt skadelig magi, eller trusler om bruk av slik magi (Van Dijk 2001, s. 571–572; García 2013, s. 7).

Vi understreker også at samtidig som nigerianere flest er dypt religiøse, og mange anerkjenner eksistensen av okkulte krefter – både entydig gode, onde og mer uforutsigbare – som kan påvirke det som skjer i den synlige tilværelsen, varierer det individuelt hvordan folk forholder seg til dette. Plambech opplyser at hennes

²⁶ Voodoo/vodou/vodú/vudú er forvanskninger av ordet *vodun*, som betyr ånd på fon og ewe, språk brukt i Nigerias naboland Benin, Togo og Ghana. Voodoo osv. brukes særlig om religion fra disse landene, og om afroamerikansk religion i Karibia.

informanter vektla sin kristne tro og kirkeliv mer enn «tradisjonell» religion, og selv om de hadde respekt for lokale helligdommer og guddommer, så var det ikke nødvendigvis forhold de fryktet (Plambech 2014, s. 240, n. 17).

Å tro på eksistensen av guder, ånder og skjulte krefter, er ikke ensbetydende med en fatalistisk tro på at en ikke kan beskytte seg mot dem. Dermed er det stor forskjell på hvor sterk frykt folk har for okkulte krefter: Noen avfeier dem som ren overtro, andre anerkjenner at de eksisterer, men at andre, gode krefter beskytter dem mot skadene de kan forårsake, mens andre igjen har sterk frykt for disse skadene og liten tro på at andre krefter kan beskytte dem. Dette gjelder imidlertid ikke bare migrantene, men også bakpersonene, og befolkningen i Edo for øvrig.²⁷

5.5.1 Rituelle eder

I Edo (som ellers i det sørlige Nigeria) er det vanlig å gjennomføre religiøse ritualer i forbindelse med skjellsettende handlinger i livet, også i tillegg til store begivenheter som fødsel, overgang fra barn til voksen, ekteskap og død. Avtaler besegles med rituelle eder (Okojie et al. 2003, s. 37). Viktige beslutninger, hendelser og reiser markeres gjennom religiøse ritualer som er ment å sikre at disse forholdene går godt, enten det skjer i en kristen kontekst for å sikre Guds og Jesu miskunn, eller i en afrikansk religiøs sammenheng for å sikre at guder, ånder og andre okkulte krefter er velvillig innstilt. En del helgarderer og gjør begge deler.

Migrasjon til Europa innebærer både en viktig beslutning, store endringer i livet og en stor (og ofte strabasjos og farlig) reise – akkurat den typen begivenhet som det er vanlig å markere gjennom religiøse ritualer.

Innenfor «tradisjonell» religion i Edo og det sørlige Nigeria ellers skjer slike ritualer ofte i en lokal helligdom (*shrine*), i en seremoni i regi av en religiøs leder. I Edo kalles en slik leder *ohen*, men begreper som prest (*priest*), heksedoktor (*witch doctor*), innfødt doktor (*native doctor*), urtemedisiner (*herbalist*) og ritualist er også vanlige. Disse lokale helligdommene er ofte viet en guddom, i Edo ser helligdommer viet gudinnen Ayelala ut til å ha særlig høy anseelse, også blant migrerende kvinner (Plambech 2014, s. 240, n. 17).²⁸

Når bakpersoner og migranter er enige om avtalebetingelsene, stadfestes avtalen ofte med ritualer i én eller flere helligdommer. Under ritualene sverger begge parter å oppfylle sine forpliktelser i avtalen (inkludert ikke å røpe den for utenforstående), og det ofres til guddommen for å beskytte partene og sikre at det går dem godt. Det settes også sammen «pakker» med substanser fra partene. Pakkene symboliserer pakten de inngår sammen. Partene formaner om at å bryte pakten vil gjøre gudene sinte og kunne sette livene deres i fare (Van Dijk 2001, s. 568–570; Simoni 2013, s. 40–44). «Pakken» blir som oftest etterlatt i helligdommen, og gis først tilbake når avtalebetingelsene er oppfylt, som symbol på at begge parter har gjort det de forpliktet seg til.

²⁷ Telefonavlytting gjort av italienske myndigheter, viser at det er tallrike eksempler på at bakpersoner forsøker å beskytte virksomheten sin mot italiensk politi gjennom magiske ritualer (Prina 2003, s. 40).

²⁸ Stephen Ellis påpeker at Ayelala-helligdommer allment har mye høyere integritet og respekt i befolkningens øyne som juridiske institusjoner enn offentlige myndigheter (2016, s. 195–196).

Vi understreker at både de kvinnelige migrantene og bakpersonene binder seg til å oppfylle ulike forpliktelser gjennom ritualer. Dermed kan begge parter frykte konsekvensene av å bryte betingelser de rituelt har bundet seg til..

5.5.2 Bønneritualer i pinsekirker

Avtaler om migrasjon blir også markert med bønneritualer i pinsekirker (Nwogu 2008, s. 8; Van Dijk 2001, s. 571) eller ved å sverge på Bibelen (Simoni 2013, s. 42). Flere av Vanderhursts informanter hadde dessuten vært gjennom en lengre åndelig (kristen) beslutningsprosess før de bestemte seg for å migrere (2014, s. 171):

Many women, Florence included, reported spending days in sustained prayer and contemplation, even fasting before deciding to go [to Europe], and repeating the process again before actually traveling.

Dermed er en kristen religiøs kontekst også veldig viktig for mange migranter, men dette blir jevnt over lite belyst i mye av kildematerialet om nigerianske kvinners migrasjon til Europa, kanskje fordi det ses som lite eksotisk.

5.6 BENIN-MODELLEN UTENFOR BENIN CITY

Det er også identifisert madammer fra andre deler av Vest-Afrika, for eksempel Ghana og Kamerun (Siegel & de Blank 2010, s. 443–445), som antakelig organiserer migrasjonen på lignende måte som nettverkene med basis i Benin City. Imidlertid later disse nettverkene til å operere mye mer spredt og i mindre skala enn de nigerianske, og tidvis i samarbeid med dem. Med basis i den omfattende faglitteraturen om menneskehandel fra Vest-Afrika til Europa, er det lite som tilsier at noe annet sted i Vest-Afrika er i nærheten av å bli et nav med betydning som tilsvarer den Benin City har. Samtidig har ikke alle som migrerer på denne måten gjort det gjennom Benin City, men kan ha inngått avtaler med nettverk andre steder i Vest-Afrika.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Adepoju, A. & Wiel, A.v.d. (2010). *Seeking greener pastures abroad – A migration profile of Nigeria*. Ibadan: Safari.
- Attoh, F. (2010). *Chattels of their families: trafficking of young women as gender violence*. Lagos: University of Lagos. Tilgjengelig fra http://www.codesria.org/IMG/pdf/FRANCA_ATTOH.pdf [lastet ned 18. januar 2017]
- Baye, E.M.-O. (2012, 14. desember). *Experiences of Nigerian trafficked women: Voices and perspectives from Italy*. Haag: International Institute of Social Studies. Tilgjengelig fra <https://thesis.eur.nl/pub/13232/> [lastet ned 18. januar 2017]
- Campana, P. (2015, 9. juni). The structure of human trafficking: Lifting the bonnet on a Nigerian transnational network. *The British Journal of Criminology* 56(1), 68–86.
- Carling, J. (2005). *Fra Nigeria til Europa – Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel*. Oslo: PRIO. Tilgjengelig fra https://www.files.ethz.ch/isn/38762/2005_02_Fra%20Nigeria%20til%20Europa.pdf [lastet ned 18. januar 2017]
- Carling, J. & Talleraas, C. (2016). *Root causes and drivers of migration – Implications for humanitarian efforts and development cooperation*. Oslo: PRIO. Tilgjengelig fra <https://www.prio.org/Publications/Publication/?x=9229> [lastet ned 18. januar 2017]
- Cole, J. (2006). Reducing the damage: Dilemmas of anti-trafficking efforts among Nigerian prostitutes in Palermo. *Anthropologica*, 48(2), 217–228.
- Ellis, S. (2016). *This present darkness – A history of Nigerian organised crime*. London: Hurst.
- Fourchard, L. (2013). Prêt sur gage et traite de femmes au Nigeria, fin XIXe-années 1950. I Lavaud-Legendre, B. (dir.), *Prostitution nigériane – Entre rêves de migration et réalités de la traite*. Paris: Karthala, 15–32.
- García, A.D. (2013, oktober). *Voodoo, witchcraft and human trafficking in Europe*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra https://www.ecoi.net/file_upload/1930_1382531731_526664234.pdf [lastet ned 18. januar 2017]
- Iacono, E.L. (2014, juni). Victims, sex workers and perpetrators: Gray areas in the trafficking of Nigerian women. *Trends in Organized Crime*, 17(1), 110–128.
- IOM, dvs. International Organization for Migration (2016). *Migration in Nigeria – A country profile 2014*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <http://publications.iom.int/books/migration-nigeria-country-profile-2014> [lastet ned 18. januar 2017]
- Jedlowski, A. (2012). On the periphery of Nollywood. I: Lombardi-Diop, C. & Romeo, C. (Red.), *Postcolonial Italy – Challenging national homogeneity*. New York: Palgrave Macmillan, 239–252.
- Kastner, K. (2010). Moving relationships: family ties of Nigerian migrants on their way to Europe. *African and Black Diaspora: An International Journal* 3(1), 17–34. Tilgjengelig fra <https://www.researchgate.net/publication/233187692> [lastet ned 18. januar 2017]
- Kastner, K. (2014). *Zwischen Suffering und Styling – Die lange Reise nigerianischer Migrantinnen nach Europa*. Berlin: Lit.
- Landinfo (2017a, mars). *Nigeria: Kvinner som arbeider i prostitusjon i Europa*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <http://landinfo.no/id/602>
- Landinfo (2017b, mars). *Nigeria: Returforhold for kvinner som har arbeidet i prostitusjon i Europa*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <http://landinfo.no/id/602>

- Mancuso, M. (2013, 31. mai). Not all madams have a central role: analysis of a Nigerian sex trafficking network. *Trends in Organized Crime*, 17(1), 66–88.
- Molland, S. (2012). *The perfect business? Anti-trafficking and the sex trade along the Mekong*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- NAPTIP, dvs. National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons (2015, 9. desember). *Our law and our mandate*. Abuja: NAPTIP. Tilgjengelig fra <http://www.naptip.gov.ng/index.php/aboutus/our-law-and-our-mandate> [lastet ned 18. januar 2017]
- [NDHS 2013] (2014, juni). *Nigeria demographic and health survey 2013*. Abuja/Rockville: National Population Commission/ICF International. Tilgjengelig fra <http://dhsprogram.com/publications/publication-FR293-DHS-Final-Reports.cfm> [lastet ned 18. januar 2017]
- Nwogu, V. (2008, juni). Human trafficking from Nigeria and voodoo – Any connections? *La Strada Newsletter*, 9, 8–9. Tilgjengelig fra <http://lastradainternational.org/dynamic/files/La%20Strada%20Newsletter%20Issue%209.pdf> [lastet ned 18. januar 2017]
- Okojie, C.E.E., Okojie, O., Eghafona, K., Vincent-Osaghae, G. & Kalu, V. (2003, juli). *Trafficking of Nigerian girls to Italy – Report of field survey in Edo State, Nigeria*. Torino: Università degli Studi di Torino/UN Interregional Crime and Justice Research Institute. Tilgjengelig fra http://www.unicri.it/topics/trafficking_exploitation/archive/women/nigeria_1/research/rr_okojie_eng.pdf [lastet ned 18. januar 2017]
- Okonofua, F.E., Ogbomwan, S.M., Alutu, A.N., Kufre, O. & Eghosa, A. (2004, september). Knowledge, attitudes and experiences of sex trafficking by young women in Benin City, South-South Nigeria. *Social Science & Medicine*, 59(6), 1315–1327.
- Osezua, C.A. (2013, juli). Changing status of women and the phenomenon trafficking of women for transactional sex in Nigeria: A qualitative analysis. *Journal of International Women's Studies*, 14(3), 14–30.
- Peano, I. (2013a). Bondage and help: Genealogies and hopes in trafficking from Nigeria to Italy. I: Quirk, J. & Wigneswaran, D. (Red.), *Slavery, migration and contemporary bondage in Africa*. Trenton, NJ: Africa World Press, 225–249. Tilgjengelig fra <https://www.researchgate.net/publication/256579107> [lastet ned 18. januar 2017]
- Peano, I. (2013b). Escaping the exception: Migrant sex workers between subjectification and excess. *The Greek Review of Social Research*, 140, 119–132. Tilgjengelig fra <http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/viewFile/6749/6477.pdf> [lastet ned 18. januar 2017]
- Piranty, S. (2016, 27. januar). The world of Nigeria's sex-trafficking 'Air Lords'. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/magazine-35244148> [lastet ned 18. januar 2017]
- Plambech, S. (2014). *Points of departure – Migration control and anti-trafficking in the lives of Nigerian sex worker migrants after deportation from Europe*. København: Det samfundsvidenskabelige fakultet, Københavns Universitet.²⁹
- Plambech, S. (2015, 12. august). *Violence in the safety of home: life in Nigeria after selling sex in Europe*. London: OpenDemocracy. Tilgjengelig fra <https://www.opendemocracy.net/beyondslavery/sine-plambech/violence-in-safety-of-home-life-in-nigeria-after-selling-sex-in-europe> [lastet ned 18. januar 2017]
- Prina, F. (2003, juli). *Trade and exploitation of minors and young Nigerian women for prostitution in Italy*. Torino: Università degli Studi di Torino/UN Interregional Crime and

²⁹ Pagineringen i den trykte utgaven skiller seg fra den elektroniske. Alle sidetall i referanser i dette notatet følger den elektroniske utgaven.

Justice Research Institute. Tilgjengelig fra http://www.unicri.it/topics/trafficking_exploitation/archive/women/nigeria_1/research/rr_pri_na_eng.pdf [lastet ned 18. januar 2017]

- Shaw, M. (2002, juli). West African criminal networks in South and Southern Africa. *African Affairs*, 101, 291–316.
- Siegel, D. & de Blank, S. (2010, 20. november). Women who traffic women: the role of women in human trafficking networks – Dutch cases. *Global Crime*, 11(4), 436–447.
- Simoni, V. (2013). «I swear an oath» – Serments d’allégeances, coercitions et stratégies migratoires chez les femmes nigérianes de Benin City. I Lavaud-Legendre, B. (dir.), *Prostitution nigériane – Entre rêves de migration et réalités de la traite*. Paris: Karthala, 33–60.
- Skilbrei, M.-L., Tveit, M. & Brunovskis, A. (2006). *Afrikanske drømmer på europeiske gater. Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge*. Oslo: Fafo. Tilgjengelig fra <http://www.fafo.no/index.php/nb/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/afrikanske-drommer-pa-europeiske-gater> [lastet ned 18. januar 2017]
- Smith, D.J. (2007). *A culture of corruption – Everyday deception and popular discontent in Nigeria*. Princeton: Princeton University Press.
- Smith, D.J. (2014). *AIDS doesn’t show its face – Inequality, morality, and social change in Nigeria*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Tyldum, G. (2010). Limitations in research on human trafficking. *International Migration*, 48(5). Tilgjengelig fra <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2435.2009.00597.x/full> [lastet ned 18. januar 2017]
- Van Dijk, R. (2001). ‘Voodoo’ on the doorstep: Young Nigerian prostitutes and magic policing in the Netherlands. *Africa*, 71(4), 558–586. Tilgjengelig fra https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/9518/ASC_1267364_024.pdf?sequence [lastet ned 18. januar 2017]
- Vanderhurst, S. (2014, mai). *Sheltered lives – God, sex, and mobility in Nigeria’s counter trafficking programs*. Providence, R.I.: Department of Anthropology, Brown University.
- Zhang, S.X. (2009, 7. august). Beyond the ‘Natasha’ story – a review and critique of current research on sex trafficking. *Global Crime*, 10(3), 178–195.

Muntlige kilder

- Gina Lende, religionsviter ved Menighetsfakultetet som forsker på vestafrikansk pinsekristendom. Kontakt 2015–2017.
- NAPTIP, dvs. National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons and Other Related Matters. Møte ved hovedkvarteret i Abuja og besøk på lokalt mottak, 10. oktober 2013 ved Director-General Beatrice Jedy-Agba, Assistant General Director Abdulrahim Oputu Shaibu, Legal & Prosecution Department, samt andre stabsmedlemmer.
- Sine Plambech, sosialantropolog ved Dansk Institut for Internationale Studier med feltarbeid blant nigerianske kvinner med bakgrunn fra prostitusjon i Europa i Benin City. E-postkontakt, intervju og møter 2012–2017.
- Stacey Vanderhurst, amerikansk sosialantropolog med ett års feltarbeid på NAPTIPs mottak i Lagos i 2010-2011, og årlige besøk til Nigeria og oppfølging av informanter siden da. E-postkontakt fra oktober 2015; møter og foredrag under seminar om menneskehandel i Nigeria i regi av European Union Asylum Support Office (EASO) på Malta 6.–7. oktober 2015.